

SAHLGRENSKA AKADEMIN

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi
Sektionen för hälsa och rehabilitering
Enheten för logopedi

314

Språklig förmåga hos 10–12-åriga barn i relation till kön, livskvalitet och vårdnadshavares utbildningsnivå

Mia Stefansdotter
Åsa Kohlström

Examensarbete i logopedi
30 högskolepoäng
Vårterminen 2018

Handledare
Carmela Miniscalco Mattsson
Charlotte Stübner
Traci Flynn

Språklig förmåga hos 10–12-åriga barn i relation till kön, livskvalitet och vårdnadshavares utbildningsnivå

Mia Stefansdotter
Åsa Kohlström

Sammanfattning. Syftet med föreliggande tvärsnittsstudie var att undersöka språklig förmåga i relation till kön, livskvalitet och vårdnadshavares utbildningsnivå hos 10–12-åriga barn. Tjugoåtta barn (17 flickor, 12 pojkar) och 56 vårdnadshavare medverkade i studien. Barnens förmågor avseende receptivt- och expressivt språk, språklig struktur, språkligt minne, arbetsminne samt receptivt ordförråd undersöktes. Barnens livskvalitet undersöktes med ett självskattningsformulär. Inga signifikanta skillnader sågs mellan pojkars och flickors språkliga förmåga. Ett signifikant samband sågs mellan barnens livskvalitet och språkliga förmåga, dock ej gällande receptivt ordförråd. Båda vårdnadshavarnas utbildningsnivå korrelerade signifikant med barnets språkliga förmåga, men endast mammans utbildningsnivå var signifikant gällande receptivt ordförråd. Studiens resultat bör tolkas med försiktighet på grund av studiens storlek och urval, men kan ge ökad insikt i relationen mellan språklig förmåga och kön, språklig förmåga och livskvalitet samt språklig förmåga och vårdnadshavarnas utbildningsnivå hos 10–12-åriga barn.

Nyckelord: språklig förmåga, barn, kön, livskvalitet, utbildningsnivå

Language ability in 10–12-year old children in relation to gender, quality of life and parental educational level

Abstract. The aim of this study was to examine language ability in relation to gender, quality of life (QoL) and parental educational level in 10-12-year-old children. Twenty-eight children (17 girls, 12 boys) and 56 parents participated in the study. Children's abilities regarding receptive and expressive language, language structure, verbal working memory and receptive vocabulary were assessed. Children's QoL was also assessed via questionnaire. No significant differences in language ability were observed between boys and girls. A significant relationship was observed between children's QoL and their language ability, but not between QoL and receptive vocabulary. Educational level for both parents were significantly related to children's language ability, whilst only the mothers' educational level was related to receptive vocabulary. The results should be interpreted with caution due to the small sample, but can contribute to highlight the relationship between language ability, gender, QoL and parental educational level in 10-12-year-old children.

Key words: language ability, children, gender, quality of life, educational level

I kursplanen för undervisning i ämnet svenska i svenska skolan beskrivs språk och språklig förmåga som det mest betydelsefulla verktyget för människan "...för att tänka, kommunicera och lära..." (Skolverket, 2011). Vidare framställs språk som en essentiell komponent vid identitetsskapande. Man lyfter även fram språkets roll för att kunna uttrycka sina känslor och för att förstå andra människors situation samt sin omvärld (Skolverket, 2011). Law, Charlton, och Asmussen (2017) betonar att det är genom sitt språk som ett barn kan uttrycka sina åsikter och behov, de understryker även språkets betydelse för att kunna skapa och bevara relationer. Forskning har pekat på sambandet mellan låga skolresultat och psykisk ohälsa, goda resultat i skolan har däremot visat sig ha en positiv inverkan på självuppfattningen (Gustafsson et al., 2010). Vidare kan sämre resultat i skolan ge konsekvenser längre fram i livet såsom begränsningar av yrkesval (Lebel, MacMaster & Dewey, 2016). Law, Charlton och Asmussen (2017) belyser att det finns en stark koppling mellan barns välmående och deras språkliga förmåga. De beskriver även hur svårigheter med språklig inläring i barndomen kan bidra till psykosociala problem i vuxenlivet. Norbury, Gooch, Wray, Baird, Charman, Simonoff och Pickles (2016) uppskattar att det i genomsnitt finns två barn i varje klass per 30 elever som har en språkstörning, som i längden kan påverka barnets skolresultat negativt. Föreliggande studie ämnar undersöka de språkliga domänerna receptivt- och expressivt språk, språkligt minne, språklig struktur, arbetsminne och receptivt ordförråd hos barn i åldrarna 10–12 år i relation till faktorer som kan påverka dessa förmågor eller faktorer som kan påverkas av dessa förmågor. De språkliga domäner som undersöks kommer härnäst hänvisas till som *språklig förmåga*.

Kön som betydande faktor i relation till kognitiva förmågor hos barn och ungdomar har under lång tid varit föremål för en mängd studier. I dagsläget råder det emellertid ingen konsensus i ämnet vare sig gällande de eventuella skillnadernas upprinnelse eller dess magnitud (Ardila, Rosselli, Matute & Inozemtseva, 2011; Wernerson, 2010). Flickor har dock generellt tillskrivits högre verbal förmåga än pojkar och pojkar har ansetts prestera bättre på visuospatiala och aritmetiska uppgifter (Ardila et al., 2011; Hyde, 2014; Reilly, 2012; Wei, Lu, Zhao, Chen, Dong & Zhou, 2012; Wernersson, 2010). Denna uppfattning har till stor del dominerat forskningsfältet allt sedan Maccoby och Jacklin (1974) publicerade sin översiktsartikel "The Psychology of Sex Differences", där dessa kognitiva skillnader presenterades som reliabla fynd och flickors högre resultat vid verbala uppgifter framställdes som den mest solida upptäckten av dem alla (Hyde, 2014; Wei et al., 2012; Wernersson, 2010). När föreliggande studie refererar till kön avses den biologiska uppdelningen i två kategorier, i detta fall flickor och pojkar. Vidare används genus för att beskriva socialt och konstruerat kön med de normer, uppfattningar och egenskaper som tillskrivs de olika könen (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2016). Dessa begrepp är dock inte helt oproblematiska att använda och denna särskiljning till trots är det av vikt att understryka att förståelsen av kön inte är statisk utan att den blir till och tolkas på skiftande sätt utifrån olika kulturella och historiska kontexter. En rådande uppfattning är att flickor tenderar att utveckla tal tidigare än pojkar (Law, Rush, Parson & Schoon, 2013). Denna skillnad verkar dock försvinna ju äldre barnen blir och inga signifikanta skillnader mellan könen visas upp i vuxen ålder (Leaper & Smith, 2004; Wallentin, 2009). Law et al. (2013) problematiserar bilden av kön som faktor gällande flickor och pojkars språkliga förmåga. De menar att föreställningen i många fall bygger på studier som fokuserar på barns expressiva språkliga förmågor. I deras studie uppvisade femåriga pojkar marginellt bättre resultat än flickorna gällande

receptiv vokabulär vid testning av Peabody Picture Vocabulary Test III (PPVT-3; Dunn & Dunn, 1997). De driver tesen att det är av vikt att problematisera vilken språklig förmåga som mäts, samt hur den mäts.

En nationsöverskridande analys av 2009 års resultat i The Programme for International Student Assessment (PISA), som utvärderar skolresultat hos 15-åringar, visade att flickor hade högst resultat på läsförståelse medan pojkar var överrepresenterade i gruppen av de som presterat lägst (Reilly, 2012). Resultatet för pojkar och flickor gällde över alla 65 länder som deltog i projektet (Reilly, 2012). Law, Rush, Parson och Schoon (2013) beskriver en teori för att förklara dessa uppmätta skillnader, där man menar att det är pojkarna med låga resultat som drar ner resultatet för hela gruppen. En stor del av pojkarna med låga resultat antas vara barn med språkliga svårigheter eller inlärningssvårigheter, där pojkar som grupp är överrepresenterade (Hyde, 2014; Law et al., 2013). Ardila et al. (2011) menar att de skillnader gällande språk och andra kognitiva förmågor som uppvisas oftast är icke signifikanta eller väldigt små. Stolarova et al. (2016) anser att de resultat som presenteras oftast är tvetydiga, och att endast 1–3 procent av de skillnader som t.ex. uppvisas gällande storlek på barns ordförråd kan förklaras av barnets könstillhörighet. Stolarova et al. (2016) poängterar att dessa resultat motsäger den mer gängse uppfattningen att kön bör ses som en betydelsefull faktor i relation till barns språkliga förmåga. Forskning visar på att barn tidigt har en föreställning om i vilka akademiska ämnen som flickor respektive pojkar presterar bäst (Herbert & Stipek, 2005; Heyman & Legare, 2004; Reilly, 2012). Dessa föreställningar är dock inte alltid samstämmiga med uppmätta resultat. Else-Quest, Hyde och Linn (2010) beskriver fenomenet med hjälp av termen *self-efficacy*, ett begrepp som används för att ge en bild av en persons tro på sin egen förmåga. De redogör för att flickor och pojkar i många undersökningar presterar jämbördigt på matematik, men då man mäter *self-efficacy* gällande matematik påvisar flickor ett mycket lägre resultat än pojkar. Liao et al. (2012) beskriver hur dessa olika förväntningar på flickor och pojkar ofta finns så djupt förankrade i samhället att de tas för naturliga tillstånd. Vidare framställer de att flickor och pojkars differentierade socialiseringsprocesser bidrar till att skapa olika genuscheman, d.v.s. hur man tänker kring sig själv och sina prestationer i relation till genus. Dessa genuscheman skapar tankemönster och beteenden bl.a. gällande akademisk prestation (Liao, Audi, Magritte, Bahlburg & Quigley, 2012; Reilly, 2012).

Hyde (2014) skildrar ett samhälle där vi omges av ett överflöd av stereotypa bilder av genus, och menar att dessa föreställningar inverkar på människors liv både gällande förväntade beteende och prestationer. Hon understryker vikten av att bedriva forskning om likheter och olikheter för att undersöka om rådande synsätt och förklaringsmodeller är grundade i reliabla fynd. Hyde (2014) och Wallentin (2009) beskriver ett massmedialt landskap där studier angående skillnader mellan könen exempelvis beträffande språkliga förmågor eller kortikala skillnader ofta får stor medial exponering, och hur dessa rön lever vidare trots att de senare motbevisats eller ej har visat sig vara replikerbara. Aktuell studie tar avstamp i ett förhållningssätt där könsskillnader gällande barns språkliga förmågor inte ses som givna och där könsligheter likväl som könsskillnader är av intresse att identifiera. Studien ämnar undersöka eventuella likheter eller skillnader mellan flickor och pojkars språkliga förmågor, samt bidra till diskussion kring ämnet.

World Health Organization (WHO) beskriver hälsa inte bara som avsaknaden av sjukdom, utan som ett tillstånd av komplett fysiskt, mentalt och socialt välmående (WHO, 2018). Quality of Life (QoL, livskvalitet) beskrivs som en individs uppfattning av sin position i livet utifrån den kulturella kontext och de rådande normer hen lever i, i relation till mål, förväntningar, värderingar och intressen (WHO, 1996). QoL är ett komplext multidimensionellt begrepp och subjektivt mått som definieras olika från person till person och från kultur till kultur. Det är ett föränderligt begrepp som påverkas av individens personliga värderingar, sociala förhållanden, fysiska hälsa och förmåga att delta i- och uppskatta livshändelser (Eiser & Morse, 2001). Det är av vikt att ha i åtanke att QoL är bundet till den kontext man lever och verkar i. I ett samhälle där materiellt välstånd är en självklarhet ses QoL ur ett mer socialt och psykologiskt perspektiv, medan QoL i en annan del av världen istället kan handla om tillgång till grundläggande behov, såsom rent vatten (Eiser & Morse, 2001).

WHO skiljer på begreppen QoL och Health Related Quality of Life (HRQoL) genom att definiera HRQoL som en individs mål, förväntningar och värderingar *om sin generella hälsa och hälsorelaterade områden* (WHO, 1996). Detta kan tolkas som att HRQoL inkluderas som en egen förgrening under det vidare begreppet QoL med fokus på hälsa (Fayed et al., 2012). Det råder dock brist på konsensus över begreppen QoL och HRQoL, hur de används och vad det är som mäts (Eiser & Morse, 2001; Haverman, Limperg, Young, Grootenhuis & Klaassen, 2017; Karimi & Brazier, 2016). Flera författare belyser i sina artiklar problemet med att dessa begrepp för närvarande används till synes godtyckligt i litteraturen (Fayed et al., 2012; Haverman, Limperg, Young, Grootenhuis & Klaassen, 2017; Karimi & Brazier, 2016). Eiser och Morse (2001) beskriver HRQoL som hälso- eller sjukdomspåverkan på individens QoL. Haverman et al. (2017) förhåller sig till QoL som ett multidimensionellt subjektivt koncept som inkluderar sociala, emotionella, kognitiva och fysiska funktioner såväl som kulturella aspekter hos barnet och hens familj, medan HRQoL menas inkorporera dimensioner av fysiska symptom, funktionell status och sjukdomspåverkan på fysisk och social funktion. Föreliggande studie har använt sig av Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL) (Varni, 1998) för att mäta HRQoL. PedsQL är en av de vanligaste generiska mätmetoderna för att undersöka HRQoL hos både friska och sjuka barn (Nicola & Watter, 2015). Generiska frågeformulär avser mäta alla dimensioner av HRQoL och kan därför användas i friska populationer såväl som diagnosspecifika populationer (Haverman, Limperg, Young, Grootenhuis & Klaassen, 2017). Föreliggande studie utgår därmed från perspektivet på HRQoL som presenteras i Varni et al.'s artikel (2003), där de understryker vikten av att barn och ungas upplevelse av sin hälsa, utöver fysiska aspekter, bör innefatta hur de skattar sitt känsloliv, sina sociala relationer samt sin skolsituation för att utfallet av uppmätt hälsa skall vara meningsfullt (Varni, Burwinkle, Seid & Skarr, 2003). Hädanefter kommer begreppet *livskvalitet* användas för att beskriva HRQoL.

Termen QoL etablerades under 1960-talet då QoL började samlas in och analyseras systematiskt som en del i den medicinska litteraturen (Pennacchini, Bertolaso & Marinis, 2011). I det inledande skedet var det den vuxna populationens QoL som mättes. Det dröjde till 80-talet innan man även började intressera sig för att mäta QoL hos barn. De första försöken att beskriva och mäta QoL hos barn hade fokus på funktionella problem och byggde på bedömningar av kliniker och föräldrars skattningar av barnens QoL. Initialt sågs barns egna skattningar i själva verket som otillförlitliga, och i de fall som barn

fick skatta sig själva var det främst barn i tonåren som tillfrågades (Eiser & Morse, 2001). Idag visar dock forskning på att barn över 7 år och potentiellt även barn under 5 år kan rapportera om sig egen hälsa på ett reliabelt sätt (Haverman, Limperg, Young, Grootenhuis & Klaassen, 2017). Omfattande forskning har även visat på att överensstämmelsen mellan barn och föräldrars skattning gällande barnets QoL kan ifrågasättas, och därmed betonas vikten av att låta barnen själva skatta sin QoL när det är möjligt (Petersen, Hägglöf, Stenlund & Bergström 2009; Trama & Dieci, 2011). Medicinsk forskning kring livskvalitet har traditionellt haft sitt fokus på diagnosspecifika grupper, där livskvalitet har varit en viktig parameter för att utvärdera effekter av behandlingar inom sjukvården (Pennacchini, Bertolaso & Marinis, 2011). Således finns det få studier där en typisk population varit fokus för undersökningar gällande samband mellan livskvalitet och språklig förmåga. Vanligare är istället att ett stickprov av typiskt utvecklade barn används som kontrollgrupp i studier rörande barn med exempelvis specifik språkstörning, språkförsening eller andra språkliga svårigheter i relation till livskvalitet (Agt, Essink-Bot, Stege, Ridder-Sluis & Koning, 2005; Gomersall, Spencer, Basarir, Tsuchiya, Clegg, Sutton & Dickinson, 2015; Markham, Van Laar, Gibbard & Dean, 2009; Nicola & Watter, 2015). I en översiktsartikel av Gustafsson et al. (2010) angående psykisk hälsa, skola och lärande fann de ett mycket begränsat antal studier där man undersökt skola och lärande i förhållande till psykisk hälsa. Detta pekar på att ytterligare forskning inom ämnet är önskvärt. Gustafsson et al. (2010) påvisar samband mellan resultat i skolan och psykisk hälsa och menar att det finns flera möjliga förklaringar bakom det funna sambandet. Föreliggande studie avser inte förklara de bakomliggande variablerna till eventuell samvariation mellan språklig förmåga och skattad livskvalitet, den strävar däremot till att sätta språkliga förmågor i fokus i relation till livskvalitet. Då språklig förmåga predicerar skolresultat, och goda skolresultat har en påverkan på psykiskt välmående, är det av intresse att studera denna samvariation ytterligare (Gustafsson et al., 2010; Kastner, May & Hildman, 2001).

I takt med samhällets förändring har också synen på föräldraskap och familj vidgats. Den traditionella kärnfamiljen som norm i Sverige har successivt utmanats. Sedan 2005 har samkönade par fått hjälp med assisterad befruktning och 2016 fick även ensamstående kvinnor samma rättighet (Nordqvist & Zimmerman, 2017). Synen på könsroller, barnomsorg och tillgång till ett socialt skyddsnät i form av exempelvis möjlighet till föräldraledighet och förskola skiljer sig avsevärt mellan olika kulturer och länder. I flera delar av världen är mammans roll som primär vårdgivare fortfarande starkt kulturellt och ekonomiskt förankrad i form av bland annat en konservativ syn på köns- och föräldraroller och/eller avsaknad av tillräckliga sociala skyddsnät (Razavi & Turquet, 2016). Trots att majoriteten av världens länder idag erbjuder föräldraledighet är skillnaderna stora avseende t.ex. antal föräldradagar och vem som har rätt att nyttja dem (Rossin-Slater, 2017). I Sverige finns ett socialt skyddsnät som ger föräldrar rätt till barnbidrag, föräldraledighet och ekonomiskt bistånd vid vård av barn (Nordiska rådet, 2018). Där man i Sverige tidigare förväntade sig att mamman skulle ha det största ansvaret för hem och barnomsorg ses nu en mer jämställd fördelning mellan könen, där pappor i större utsträckning än tidigare har möjlighet att vara, och är, närvarande under sitt/sina barns första tid i livet (SCB, 2016; Försäkringskassan, 2018). När föreliggande studie använder begreppen mamma och pappa, avses främst socialt föräldraskap framför det biologiska föräldraskapet, d.v.s. att en man eller kvinna inte behöver vara barnets biologiska förälder för att kunna anta en föräldraroll. Flera studier lyfter hemmiljön som en stark

påverkande faktor avseende barnets språkliga och kognitiva utveckling (Harewood, Vallotton & Brophy-Herb, 2017; Ramey & Ramey, 2004; Raviv, Kessenich, & Morrison, 2004; Sarsour, Sheridan, Jutte, Nuru-Jeter, Hinshaw & Boyce, 2010). På grund av den traditionella familjesynen där mamman setts som den främsta vårdgivaren, har forskning inom barns tal- och språkutveckling historiskt sett fokuserat på att undersöka variabler hos mamman, såsom t.ex. utbildningsnivå och kvalitet- och kvantitet av språklig input (Richels et al., 2013). Detta synsätt har således exkluderat pappan som eventuell påverkande faktor avseenden barns språkutveckling (Fernald, Marchman & Weisleder, 2013; Richels, Johnson, Walden & Conture, 2013). Omvärderingen av synen på föräldrarollen och vad den traditionellt har inneburit för män och kvinnor har dock börjat visa sig i forskningen, och studier om barns språkutveckling som även inkluderar pappor har successivt ökat under de senaste 30 åren (Harewood, Vallotton & Brophy-Herb, 2017; Pancsofar & Vernon-Feagans, 2010). Forskning kring socioekonomisk status (SES) och dess påverkan på barns utveckling har pågått sedan 1950-talet. Upprepade studier har sedan dess påvisat ett signifikant samband mellan att barn från familjer med låg socioekonomisk status börjar förskolan med sämre språkliga och kognitiva förmågor än jämn-gamla barn från familjer med hög socioekonomisk status (Hoff & Tian, 2005; Sarsour, Sheridan, Jutte, Nuru-Jeter, Hinshaw & Boyce, 2010; Fernald, Marchman & Weisleder, 2013; Richels, Johnson, Walden & Conture, 2013). Socioekonomisk status brukar beskrivas utifrån variabler som utbildningsnivå, inkomst, civilstånd och/eller yrke (Bradley & Corwyn, 2002). Fernald et al. (2013) såg en signifikant skillnad i språkliga förmågor mellan barn med låg SES och barn med hög SES redan vid 18 månaders ålder, där barnen med låg SES vid 24 månaders ålder presterade på samma nivå som barnen med hög SES gjorde vid 18 månaders ålder. För att bedöma barnens expressiva språkförmåga använde sig studien av ett föräldraformulär där föräldrarna fick uppge vilka ord barnet kunde och använde sig av från en checklista. Barnens ordförståelse av bekanta ord i realtid bedömdes genom en *looking while listening*-procedur (LWL) där visuellt och verbalt stimuli presenterades för barnet, varpå blickriktning registrerades med videokamera. Fernald et al. (2013) menar att studiens resultat indikerar att barn med hög SES redan vid 2 års ålder har ett 6 månader långt utvecklingsmässigt försprång i jämförelse med barnen med låg SES.

I Skolverkets senaste rapport (2018) använder man sig av ett index för att definiera SES, vilket utgörs av *vårdnadshavarnas utbildningsnivå, samlade inkomst och grad av bidragstagande*. Rapporten visar på att SES som påverkande faktor för barns skolresultat har ökat i betydelse mellan år 2000 och 2015, samt att *vårdnadshavarnas utbildningsnivå* är den bakomliggande faktor som har störst betydelse avseende barns skolresultat (Statens Skolverk, 2018). Samband mellan mammans utbildningsnivå och barnets utveckling av språkliga förmågor är sedan länge befast i existerande litteratur (Hoff & Tian, 2005; Raviv, Kessenich, & Morrison, 2004; Richels, Johnson, Walden & Conture, 2013; Stolarova, Brielmann, Wolf, Rinker, Burke & Baayen, 2016), medan forskning rörande relationen mellan pappans utbildningsnivå och barnets språkliga utveckling är relativt ny i sammanhanget. I en longitudinell studie av Tamis-LeMonda, Shannon, Cabrera och Lamb (2004) fann man att pappans utbildningsnivå var associerad med barnets språkliga och kognitiva utveckling samt genomgående predicerade kvaliteten i mamma-barn-relationen (Tamis-LeMonda, Shannon, Cabrera & Lamb, 2004). Pancsofar och Vernon-Feagans (2010) beskriver ett forskningsfält i förändring, där pappans utbildningsnivå allt mer börjar ses som en viktig faktor avseende barns språkut-

veckling. Föreliggande studie ämnar undersöka sambandet mellan mammans och *pappans* utbildningsnivå och barnets språkliga förmåga.

Studien avser problematisera uppfattningen om kön som en påverkande variabel avseende språklig förmåga. Vidare ses ett behov av att lyfta språklig förmåga som en viktig faktor relaterad till skolbarns upplevda livskvalitet. Studien ämnar också belysa vikten av att båda vårdnadshavarnas utbildningsnivå bör tas i beaktning vid forskning om barns språkliga förmågor. Sammanfattningsvis är studiens syfte att undersöka språklig förmåga hos barn i åldrarna 10–12 år i relation till kön, livskvalitet samt vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

Frågeställningar

1. Finns det likheter eller skillnader i språklig förmåga mellan flickor och pojkar i åldern 10–12 år?
2. Samvarierar språklig förmåga hos barn i åldern 10–12 år med deras skattade livskvalitet?
3. Samvarierar språklig förmåga hos barn i åldern 10–12 år med vårdnadshavarnas utbildningsnivå?

Metod

Föreliggande studie skrivs inom ramen för ett större forskningsprojekt, “Språk, kommunikation och livskvalitet hos 12-åriga barn med hörselnedsättning” som pågår vid Göteborgs Universitet och Karolinska Institutet, Stockholm. Dess övergripande syfte är att undersöka språk, tal, hörsel och livskvalitet hos barn med hörselnedsättning. Föreliggande studies resultat kommer att användas som referensmaterial i det större forskningsprojektet, vilket har inneburit att studiens frågeställningar fått anpassas utifrån de instrument, material och den demografiska population som använts i forskningsprojektet.

Deltagare

Deltagarna till studien rekryterades via ett klusterurval genom att en förfrågan att delta i studien gick ut via mail till samtliga rektorer på kommunala F-6 skolor i stadsdelarna Majorna-Linné, Askim-Frölunda-Högsbo samt Västra Göteborg. Stadsdelarna valdes för att nå en god spridning gällande utbildningsnivå och socioekonomisk status, då de har en stor variation gällande båda dessa faktorer (Göteborgs stad, 2017). Utöver dessa skolor kontaktades även två privata skolor i stadsdelen Centrum samt en kommunal skola i Lerum utifrån ett bekvämlighetsurval. Tre skolor i Göteborgsområdet samt en skola i Lerums kommun erbjöd sig att delta i studien. Alla skolor var i kommunal regi, två av skolorna i Göteborgsområdet låg i stadsdelen Majorna-Linné och en av skolorna var belägen i stadsdelen Västra Göteborg. Då kontakt upprättats med skolorna fick kontaktpersonen på skolan ett informationsbrev om studien riktat till elever och vårdnadshavare. De elever och vårdnadshavare som önskade delta i studien fick ett kuvert med samtyckesblankett, anamnesformulär, information om studien samt ett frankerat svars-

kuvert. I informationen framgick det att barnet efter avslutad testning fick två biobiljetter som tack för sin medverkan i studien. Båda vårdnadshavarna behövde skriva under samtyckesblanketten. Svaren från formulären till vårdnadshavarna användes för att styrka de övergripande inklusionskriterierna för studiens population. En utförlig redovisning av alla inklusions- och exklusionskriterier som tillämpades redovisas i tabell 1.

Tabell 1

Inklusions- och exklusionskriterier för deltagande i studien

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Elev i grundskola	Neuropsykiatriska diagnoser så som t.ex. autismspektrumstörning eller attention deficit hyperactivity disorder (ADHD), diagnostiserad språkstörning
Normal hörsel	Utfall vid American Speech-Language-Hearing Association (ASHA) screening protocol (Johnson & Seaton, 2012)
10–12 år	Yngre än 10 år eller äldre än 12 år
Svenska som förstaspråk eller starkaste språket	Flerspråkiga barn där svenska inte är det starkaste språket
Föräldrakonstellation bestående av en mamma och en pappa	Samkönade vårdnadshavare*

*För att en forskningsfråga gällande mammans och pappans utbildningsnivå skulle kunna undersökas bestämdes att familjekonstellationen skulle bestå av en man och en kvinna i denna studie.

Sammanlagt anmälde 32 barn (17 flickor och 15 pojkar) samt deras vårdnadshavare sitt intresse till att delta i studien. En pojke valde att avbryta testningen och två pojkar exkluderades ur studien då det efter testningen framkom att de ej mötte inklusionskriterierna. Dessa barn genomförde testningen men inkluderades inte i de statistiska beräkningarna. Deltagargruppen utgjordes därmed av 29 barn (17 flickor och 12 pojkar) varav 5 barn var flerspråkiga. Följande språk uppgavs: engelska, vietnamesiska, syrianska, arabiska och turkiska. Översikt av ålder och eventuell flerspråkighet för barnen som deltog i studien presenteras i tabell 2.

Tabell 2

Översikt av barnens ålder och eventuell flerspråkighet

Kön	<i>n</i>	Åldersintervall	Medelålder (SD)	Flerspråkiga
Flickor	17	10:10–12:5	11:1 (0,7)	4
Pojkar	12	10:10–12:11	11:5 (0,9)	1
Totalt	29	10:10–12:11	11:2 (0,9)	<i>n</i> =5

Totalt deltog 58 vårdnadshavare. I ett av fallen bestod familjekonstellationen av barnets pappa och en kvinnlig släkting till barnet. Enligt uppgift bodde barnet växelvis hos pappan och den kvinnliga släktingen. Författarna till föreliggande studie valde att inkludera barnet i de statistiska analyserna, då familjekonstellationen ansågs likvärdig en familjekonstellation bestående av en mamma och en pappa. Hädanefter ingår den kvinnliga släktingen i gruppen ”mammor”. Därmed utgjordes studiens deltagande vårdnadshavare av 29 mammor och 29 pappor.

I anamnesformuläret ombads vårdnadshavarna uppge sitt kön samt högsta utbildningsnivå. Av vårdnadshavarna uppgav 42 att de var samboende (21 par) och resterande 16 vårdnadshavare uppgav att de hade delat boende (8 par). Utbildningsnivån rangordnades enligt en fyrgradig skala (1 = grundskola, 2 = gymnasium, 3 = universitet/högskola max 3 år, 4 = universitet/högskola mer än 3 år). I de fall vårdnadshavarna inte hade fyllt i utbildningsnivå kontaktades de för komplettering av sina uppgifter. Det framkom att några av vårdnadshavarna inte hade avslutat grundskola och därmed lades kategorin 0 = ej avslutat grundskola till i de statistiska beräkningarna. I ett av fallen ville vårdnadshavarna inte uppge kön och därmed inkluderades de inte i den statistiska beräkningen vid frågeställningen om vårdnadshavarnas utbildningsnivå och barns språkliga förmåga. Utbildningsnivå för vårdnadshavarna redovisas i tabell 3.

Tabell 3

Utbildningsnivå för vårdnadshavare angett i antal och procent

Utbildningsnivå	Pappa	Mamma	Antal (%)
0. Ej fullföljt grundskola	0	3	3 (5)
1. Grundskola	5	1	6 (11)
2. Gymnasium	9	6	15 (27)
3. Universitet/högskola max 3 år	6	9	15 (27)
4. Universitet/högskola mer än 3 år	8	9	17 (30)
Totalt	<i>n</i> =28	<i>n</i> =28	<i>n</i> =56

Av de 28 paren av vårdnadshavare bestod 8 par (29%) av vårdnadshavare där båda hade grundskola eller gymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå. 8 av paren (29%) bestod av vårdnadshavare där en av vårdnadshavarna hade gymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå och den andre hade eftergymnasial utbildning (3 år eller längre) som högsta utbildningsnivå. 12 av paren bestod av vårdnadshavare där båda hade eftergymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå (42%). I denna studie hade 57% av de 56 vårdnadshavarna som deltog i studien eftergymnasial utbildning. Under 2016 var andelen personer i Göteborg i åldersspannet 25–64 år som hade eftergymnasial utbildning 34,8% (Göteborgs Stad, 2017).

Material

Standardiserade språkliga test och frågeformulär användes för barnen. Vårdnadshavarna besvarade ett frågeformulär med anamnesticiska frågor. Testningen av barn filmades med en Panasonic HC - X920. En Interacoustics®AS608 Screening Audiometer användes vid testning av barnens hörsel. Vidare följer en beskrivning av de instrument som användes i studien.

Clinical Evaluation of Language Fundamentals - Fourth Edition (CELF-4) (Semel, Wiig & Secord, 2003) är ett brett testbatteri för bedömning av språksvårigheter för åldrarna 5:0-12:11. I CELF-4 finns sju mått som benämns index. Sex av indexen bedömer olika språkliga delar. Ett index, *Index för grundläggande språkliga färdigheter* (IGS), kan däremot användas för att övergripande summera ett barns språkliga förmågor och indikera om det finns eventuella språkliga svårigheter. IGS valdes för att få en generell bild av barnens språkliga förmågor. IGS består av fyra deltest: *Förståelse av instruktioner* vars huvudsakliga syfte är att värdera förmågan att tolka muntliga instruktioner i tilltagande svårighetsgrad. Maxpoäng: 38. *Repetition av meningar* vars huvudsakliga syfte är att utvärdera förmågan att upprepa meningar korrekt som presenterats muntligt, utan att förändra vare sig dess syntax eller morfologi. Maxpoäng: 54. *Formulera meningar* vars huvudsakliga syfte är att värdera förmågan att producera kompletta, semantiska, syntaktiska och morfologiskt riktiga meningar. Maxpoäng: 44. *Likheter 2* vars huvudsakliga syfte är att värdera förmågan att uppfatta hur ord är relaterade till varandra i semantiska kategorier och förmågan att verbalisera dessa relationer. Maxpoäng: 36. Testet är normerat, validerat och reliabilitetstestat på svenska (Semel, Wiig & Secord, 2003; Frylmark & Miniscalco 2013). Till testet finns ett scoringprogram som används för att räkna ut råpoäng, skalpoäng och indexpoäng i relation till normerad data.

Peabody Picture Vocabulary Test III (PPVT-3) (Dunn & Dunn, 1997) är ett test för bedömning av receptivt ordförråd för åldrarna 2:6–90+ år. Maxpoäng är 204. Testet är normerat, validerat och reliabilitetstestat. Normerna är framtagna för en amerikansk population. Testet är översatt till svenska av Gustavsson, Fyrberg och Lundälv (2000). Testets upplägg består av att personen som skall testas presenteras för fyra nummerade bilder i taget och därefter ombeds att säga eller peka på den siffra som hen anser bäst representera det ord som testledaren yttrat. Testet är uppdelat i block av tolv ord med olika startnivåer utifrån personens ålder, vid åtta eller fler felsvar per block avslutas testet. Till testet finns en manual där poängen omvandlas till standardpoäng.

American Speech-Language-Hearing Association (ASHA) Pure-Tone Screening (Johnson & Seaton, 2012) är ett protokoll för hörselscreening. Höger och vänster öra testas separat med audiometriska hörlurar med toner på 1000Hz, 2000Hz, 4000Hz och 500Hz med en styrka på 20dB via en entonsaudiometer (Interacoustics®AS608 Screening Audiometer). För godkänt resultat krävs att personen som testas hör alla toner som presenteras i höger respektive vänster öra.

Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL) (Varni, 1998) är ett instrument framtaget för att mäta hälsorelaterad livskvalitet hos barn och ungdomar. Det är översatt till svenska samt validerat och reliabilitetstestat på svenska barn (Petersen, Hägglöf, Stenlund, & Bergström, 2009). Frågeformuläret till barn 8–12 år består av fyra kategorier: *Om min hälsa och mina aktiviteter*, *Om mina känslor*, *Hur jag samsas med andra* samt *Om skolan*. Barnet skattar frågorna på en femgradig skala (0=aldrig, 1=nästan aldrig, 2=ibland, 3=ofta, 4=nästan alltid). Svaren representerar poäng enligt en given skala på 0 - 100, enligt följande, 0 = 100, 1 = 75, 2 = 50, 3 = 25, 4 = 0, där högre poäng indikerar bättre hälsorelaterad livskvalitet. För att tolka resultaten avseende hälsa/ohälsa finns framtagna gränsvärden/cutoff-värden. Poäng under gränsvärden indikerar risk för ohälsa, dessa värden är framtagna på en frisk amerikansk befolkning. Snittpoäng under 69,71 på den totala summan och snittpoäng under 66,03 på de delar som beskriver psy-

kosocial hälsa (känslor, socialt och skola) tyder på risk för ohälsa hos den enskilde individen (Varni, Burwinkle, Seid & Skarr, 2003).

Anamnesformulär med frågor rörande barnets syn, hörsel, tal, språkförståelse, läs- och skrivförmåga samt eventuell kontakt med logoped, tal- eller specialpedagog delades ut till vårdnadshavarna. De fick även uppges information om första- och eventuella andra-språk samt vilket språk som barnet behärskade bäst. Vårdnadshavarna ombads också ange sin högsta utbildningsnivå. Anamnesformuläret utformades av handledare för tidigare examensarbeten och har i samråd med författarna anpassats till föreliggande studie.

Tillvägagångssätt

Innan datainsamlingen påbörjades bekantade författarna sig med testmaterialet genom att grundligt gå igenom testförfarandet enligt manualerna. Data samlades in under januari och februari 2018. Testningen ägde rum under skoltid på barnens skolor i rum anvisade av skolpersonalen. Innan varje enskild testning startade fick alla barn samma information angående testningens upplägg. Barnen informerades om att alla uppgifter skulle hanteras konfidentiellt och att de fick avbryta testningen när som helst om de så önskade. De fick även information om att de skulle få två biobiljetter efter avslutad testning.

Varje testning började med en hörselscreening enligt protokollet ASHA Pure-Tone Screening (Johnson & Seaton, 2012). De två språkliga testen som barnen genomförde utfördes i samma ordning för alla barn under studiens gång och de administrerades och bedömdes enligt anvisningarna i respektive manual. Båda författarna medverkade under testsituationen. Författarna alternerade mellan att agera testledare under varje enskild testning, en av författarna utförde det första testet och den andre författaren utförde det andra testet. I 28 fall av 32 var båda författarna närvarande vid testningen, vid fyra av testtillfällen var endast en av författarna närvarande p.g.a. sjukdom. Förutom författarna och barnet som skulle testas var inga andra närvarande i rummet. Den författare som inte agerade testledare observerade testningen för att kunna bistå i rättningsprocessen efteråt. Bedömningen av CELF-4 skedde genom att båda författarna gick igenom de givna svaren tillsammans för att sedan bedöma svaren enligt anvisningar i manualerna. Besöken tog i snitt en timme, med en kortare paus mellan de två språkliga testen där barnet fick en enklare fika samtidigt som det ombads att fylla i ett formulär angående sin uppskattade livskvalitet. För att säkerställa att barnen förstod formulärets utformning och dess upplägg av svarsalternativ var en av författarna behjälplig vid de två första frågorna. Vidare ombads barnen fråga författarna om det var någon av frågorna som de inte förstod eller om de ville ha något ord förklarad för sig. Vid slutet av varje testtillfälle fick deltagaren de två biobiljetter som utlovats.

De språkliga testen videofilmades, sju testningstillfällen filmades dock inte alls eller bara delvis p.g.a. kameratekniska problem. I de fallen som testsituationen inte filmades var den av författarna som inte ledde testningen behjälplig med anteckningar av svar från barnet. Barnen testades under skoltid, dock inte vid samma tidpunkt på dagen, barnen testades främst på förmiddagen men några av barnen testades på tidig eftermiddag. Testmanualerna understryker vikten av att testen genomförs i avskilda rum, under ostörda förhållanden med god belysning, och de berörda skolorna blev ombedda att på bästa sätt sörja för detta. Skolorna hade dock olika förutsättningar gällande möjligheten

att erbjuda ett rum som uppfyllde kriterierna för ett väl fungerade testrum beroende på lokalbrist eller skolans utformning. På några av skolorna har t.e.x. ljud från närliggande korridorer inte kunnat stängas ut helt.

Undersökningsdesign

Denna studie är en deskriptiv tvärsnittsstudie.

Etiska aspekter

Föreliggande studie är en del av ett större projekt som har prövats och godkänts av den regionala etikprövningsnämnden i Göteborg (2015-02-11, diarienummer 827–14). Personuppgifter och alla resultat från undersökningen kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem.

Statistisk analys

Insamlad data analyserades i IBM SPSS Statistics, version 25. För barn sammanställdes deskriptiv statistik gällande ålder, kön och eventuell flerspråkighet. För vårdnadshavare sammanställdes deskriptiv statistik för utbildningsnivå. Vid alla statistiska analyser användes icke-parametriska tester då den insamlad data inte var normalfördelad. Vid gruppjämförelse mellan flickors och pojkars resultat avseende deras språkliga förmågor användes Mann-Whitney U-test. Vid korrelationsanalys mellan barnens upplevda livskvalitet och språklig förmåga samt mellan vårdnadshavarnas utbildningsnivå och barnens språkliga förmåga användes Spearmans rangkorrelationskoefficient. För tolkning av styrka hos samband användes Cohens riktlinjer (Cohen, 1988). Signifikansnivån sattes till $p < .05$. Vid beräkningar av resultaten på CELF-4 IGS och PPVT-3 användes indexpoäng respektive standardpoäng. Vid analys av deltesten som ingår i *Index för grundläggande språkliga färdigheter* (IGS) i CELF-4 redovisades dock skalpoäng då indexpoäng är den sammanlagda summan för ett index i CELF.

Resultat

Ingen signifikant skillnad mellan flickors och pojkars totala resultat på CELF-4 IGS och PPVT-3 kunde påvisas då data analyserades genom Mann Whitney-U-test. Resultaten presenteras i tabell 4.

Tabell 4

Resultat på CELF-4 IGS och PPVT-3 mellan flickor och pojkar

Test	Flickor (n=17)		Pojkar (n=12)		p-värde	z-värde
	M (SD)	Mdn	M (SD)	Mdn		
CELF-4 IGS	93,7 (16,5)	96	101,3 (10,7)	98	,28	-1,08
PPVT-3	116,5 (11,0)	116	110 (13,6)	108	,22	-1,01

Det fanns inte heller någon skillnad mellan flickors och pojkars resultat gällande deltesten Förståelse av instruktioner, Repetera meningar, Formulera meningar och Likheter 2

totalt som ingår i *Index för grundläggande språkliga färdigheter* (IGS) i CELF-4. Data analyserades även här med Mann Whitney-U-test. Resultaten presenteras i tabell 5.

Tabell 5

Översikt över resultat för flickor respektive pojkar på de fyra deltesten som utgör IGS; Index för grundläggande språkliga färdigheter i CELF-4. Observera att skalpoäng använts vid statistiska beräkningar av deltesten

CELF-4 IGS Deltest	Flickor (n=17)		Pojkar (n=12)		p-värde	z-värde
	M (SD)	Mdn	M (SD)	Mdn		
Förståelse av instruktioner	9,2 (3,4)	9	10,6 (2,9)	10,5	,30	-1,04
Repetera meningar	8,8 (2,4)	10	10,1 (2,0)	11	,14	-1,53
Formulera meningar	9,2 (3,4)	9	10,0 (2,2)	11	,52	-,64
Likheter 2 totalt	8,9 (2,7)	9	9,9 (2,8)	10	,32	-1,00

Ett medelstarkt signifikant positivt samband mellan resultaten på CELF-4 IGS och skattad livskvalitet sågs både avseende totalsumman ($r_s = ,45, p < ,05$) samt den sammanlagda summan för delarna som beskriver psykosocial hälsa (känslor, socialt och skola) ($r_s = ,45, p < ,05$). Inget signifikant samband fanns däremot mellan resultaten på PPVT-3 och skattad livskvalitet totalt ($r_s = ,25, p = ,17$) eller för delarna som beskriver psykosocial hälsa ($r_s = ,28, p = ,12$). Data analyserades med Spearmans rangkorrelationskoefficient. Enligt framtagna gränsvärden/cutoff-värden avseende risk för ohälsa på PedsQL föll totalt två barn ut på den totala summan (under 69,71) och på delen som beskriver psykosocial hälsa (under 66,03) (Varni, Burwinkle, Seid & Skarr, 2003). För barnet som föll ut på den totala summan motsvarade resultatet på CELF-4 IGS percentil 50 och resultatet på PPVT-3 percentil 39. För barnet som föll ut på den sammanlagda summan som beskriver psykosocial hälsa motsvarade resultatet på CELF-4 IGS percentil 25 och resultatet på PPVT-3 percentil 96.

Ett signifikant starkt positivt samband sågs mellan resultaten på CELF-4 IGS avseende både mammans utbildningsnivå och pappans utbildningsnivå. Vidare fanns även ett signifikant starkt positivt samband mellan resultaten på PPVT-3 och mammans utbildningsnivå. Resultaten på PPVT-3 korrelerade dock inte signifikant med pappans utbildningsnivå. Data analyserades med Spearmans rangkorrelationskoefficient. Resultaten presenteras i tabell 6.

Tabell 6

Korrelationer (r_s) mellan barnens resultat på CELF-4 IGS och PPVT-3 och vårdnadshavarnas utbildningsnivå

Barnets resultat	Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	
	Mammor	Pappor
CELF-4 IGS	,70**	,65**
PPVT-3	,54**	,08

** Signifikansnivå $p < 0.01$

Diskussion

Det fanns ingen signifikant skillnad mellan flickors och pojkars resultat avseende receptivt och expressivt språk, språklig struktur, språkligt minne, arbetsminne eller receptivt ordförråd. Detta gällde även då de fyra deltesten som ingår i CELF-4 IGS analyserades separat. Ett signifikant samband sågs mellan barnens skattade livskvalitet och deras resultat gällande receptivt- och expressivt språk, språklig struktur, språkligt minne och arbetsminne. Något samband rörande skattad livskvalitet och barnens receptiva ordförråd sågs dock ej. Det fanns ett signifikant samband avseende mammans och pappans utbildningsnivå i relation till barnets resultat angående receptivt- och expressivt språk, språklig struktur, språkligt minne och arbetsminne. Beträffande receptivt ordförråd sågs endast ett signifikant samband mellan barnets resultat och mammans utbildningsnivå.

Forskning om könsskillnader har länge varit föremål för stort intresse, så även inom tal- och språkutveckling. Wallentine (2009) menar att många av de studier som funnit signifikanta könsskillnader använder sig av p -nivåer som balanserar på gränsen till signifikans. Vidare belyser han risken för publikationsbias, där endast studier med signifikanta resultat blir publicerade. En möjlig konsekvens av detta är att föreställningar om kognitiva könsskillnader förstärks och lever kvar, trots att det i forskningen inte råder någon konsensus avseende könsskillnaders signifikans beträffande språklig förmåga. Studien hade för avsikt att undersöka 10–12-åriga flickors och pojkars språkliga förmåga. Studiens utgångspunkt gällande likheter och skillnader i flickors och pojkars språkliga förmågor grundade sig delvis i Hyde:s (2005) hypotes *the gender similarity hypothesis*. I korthet framhäver Hyde det finns mer likheter än skillnader mellan könen, och att de skillnader som uppvisas är små. Studiens resultat bekräftade Hydes hypotes, då ingen signifikant skillnad sågs i språklig förmåga mellan flickor och pojkar. Resultatet går därmed i linje med den framväxande forskning som ifrågasätter funna könsskillnaders storlek och signifikans och som problematiserar att forskning fokuserar på att hitta skillnader i kognitiva och språkliga förmågor mellan könen, istället för att lyfta likheter (Hyde, 2014; Stolarova et al., 2016).

Arnesen, Lahelma och Öhrn (2008) belyser vikten av att inte enbart titta på medelvärdeskillnader mellan flickor och pojkars språkliga resultat utan att även undersöka interaktionen mellan olika faktorer som kan påverka barns skolresultat. De pekar på risken med att fokus i forskningen ofta ligger på medelvärdeskillnader, och att det intrikata samspelet mellan genus, rasifierade ordningar och socioekonomisk status gällande barns skolresultat därmed kan gå förlorat i analysen. Samtidigt finns resultaten från PISA att förhålla sig till, där Reilly (2012) visar på genomgående nationsöverskridande skillnader angående flickors och pojkars skolresultat, där flickor exempelvis presterar bättre på läsförståelse. Det är dock värt att problematisera eventuella funna skillnaders betydelse i en större samhälllig kontext. Ger de skillnader i pojkars och flickors akademiska resultat som påvisas i exempelvis PISA-undersökningarna implikationer i det stora hela för gruppen kvinnor och män i ett längre perspektiv? I PISA rapporten (2016) beskriver man att trots att flickor och pojkar under en längre tid presterar likartat inom naturvetenskapliga ämnen, så finner man inte en jämn könsfördelning på arbetsmarknaden relaterat till dessa ämnen. Arnesen, Lahelma och Öhrn (2008) problematiserar den spridda tanken om att framhäva pojkarna som de stora förlorarna inom skolväsendet. De belyser att skolresultaten inte avspeglar sig i samhället, då det alltså är män som har större

fördelar avseende ekonomiska resurser, makt och status. Därmed inte sagt att forskning om övergripande skillnader angående flickors och pojkars språkliga förmågor och deras skolresultat är irrelevanta. Wernersson (2010) menar att forskning om uppmätta könskillnader kan bidra till en ökad förståelse för hur överordnade mekanismer understödjer barns skolresultat samt att denna typ av forskningsfrågor kan ge viktig kunskap om hur genus formas.

Forskning om flickors och pojkars skillnader angående self-efficacy vid studieresultat kan ses som en viktig del i att förstå hur genus reproduceras. Vidare kan diskuteras om det är här i mellanrummen mellan vad flickor och pojkar presterar och vad de förväntas prestera som de viktiga frågorna angående flickors och pojkars språkliga förmågor uppstår. Detta föranleder frågan om synen på flickors och pojkars språkliga förmågor även påverkar den kliniska verksamheten. I vilken grad bär kliniskt verksamma logopedier med sig föreställningar om flickors och pojkars språkliga förmågor vid screening och diagnosticering? Kan dessa föreställningar leda till under- respektive överdiagnostisering av språkliga svårigheter hos flickor och pojkar? Forskning pekar på att pojkar är överrepresenterade både i gruppen barn med språkstörning och i gruppen barn med neuropsykiatriska diagnoser (Gillberg, 1999). Det är dock av vikt att fundera kring huruvida pojkars svårigheter blir mer synliga än flickors och huruvida pojkars och flickors språkliga svårigheter tar sig olika uttryck. Detta belyser vikten av att lyfta frågan om synen på flickor och pojkar som "...två motsatta och inbördes homogena kategorier..." (Wernersson, 2010, s.8) inte bara i forskningssammanhang utan även i klinisk verksamhet. Vidare forskning om barns likheter och skillnader gällande språklig förmåga bör därmed problematisera att forskningen genom att sätta flickors och pojkars resultat mot varandra riskerar att bidra till att reproducera synen på kön som dikotoma kategorier, med olika förväntningar på sig. Det är av största vikt att kommande forskning präglas av ett intersektionellt perspektiv, där man problematiserar hur olika kategorier som kön, klass, funktionalitet, sexualitet och ras samverkar och bidrar till olika former av utanförskap, förtryck och förväntningar (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2016). Vid fortsatt forskning om flickors och pojkars språkliga förmåga är det av vikt att även studier utan signifikanta skillnader presenteras, för att skapa en så nyanserad bild som möjligt.

Få studier har undersökt relationen mellan språkliga förmågor och livskvalitet hos skolbarn utan kända diagnoser och/eller svårigheter. Gustafsson et al. (2010) lyfter sambandet mellan skolresultat och psykisk ohälsa, och hänvisar till att det finns evidens för att språklig förmåga predicerar skolresultat. Detta talar för att skolbarns livskvalitet i relation till deras språkliga förmågor bör tas i beaktande. Studien syftade till att undersöka huruvida 10–12-åriga barns skattade livskvalitet samvarierade med deras språkliga förmåga. Formuläret som användes i studien (PedsQL) undersöker bland annat delarna känslor, socialt och skola där låga snittpoäng indikerar risk för ohälsa (Varni, Burwinkle, Seid & Skarr, 2003). Det fanns ett signifikant samband mellan barnens resultat på CELF-4 IGS och deras skattade livskvalitet vilket indikerar att det finns en koppling mellan språklig förmåga och livskvalitet. Studier om hälsa och livskvalitet är problematiska ur aspekten att det saknas konsensus inom medicinsk forskning kring begreppen livskvalitet (QoL) och hälsorelaterad livskvalitet (HRQoL) samt hur de används (Karimi & Brazier, 2016). Detta kan resultera i begreppsförvirring som i sin tur kan påverka forskningsresultatens generaliserbarhet, vilket är beklagligt då livskvalitet är en viktig

komponent att ta hänsyn till både gällande utvärdering av intervention och hälsopolitiskt beslutsfattande.

Forskning har visat att barn är kompetenta att själva skatta sin livskvalitet, vilket de därmed fick göra i föreliggande studie (Haverman, Limperg, Young, Grootenhuis & Klaassen, 2017). Två av barnen som deltog i studien hamnade under de gränsvärden som tagits fram för PedsQL som indikerar risk för ohälsa. Ett av dessa barn var redan uppmärksammat av föräldrar och skola, medan det andra barnets mående inte uppmärksammats av dess omgivning, vilket kan påverka framtida skolresultat negativt om det inte uppmärksammas. Detta föranleder frågan om eventuellt omhändertagande av barn som ingick i studien. Enligt riktlinjer från handledare fanns ingen rapporteringsplikt angående resultat vare sig på språkliga tester eller på självskattningsformulär. Det även en fråga om förtroende och en strävan efter att få ärliga svar från barnen när de skattade sin livskvalitet då de visste att ingen annan än författarna skulle delges svaren. Hade svaren sett annorlunda ut om barnen visste att de skulle rapporteras vidare till vårdnadshavare och pedagoger? Liksom att screena för språkliga svårigheter kan det finnas en funktion att också screena för tecken på psykisk ohälsa hos elever. I PedsQL finns fyra kategorier, en som avser fysiska funktioner och tre kategorier som tillsammans utgör ett mått på psykosocial hälsa. Dessa kategorier rör barnets sociala relationer, känsloliv samt syn på sin skolsituation och med dem kan man fånga upp viktig information om barnets psykiska mående. PedsQL är ett lättadministrerat formulär utformat för barn- och ungdomar som skulle kunna vara ett värdefullt verktyg i arbetet med elevers psykiska hälsa.

Vikten av tidig identifikation och intervention är ett återkommande budskap som betonas i forskning om barn med språkliga svårigheter (Law, Charlton & Asmussen, 2017). För elever i det svenska skolsystemet finns elevhälsan vars syfte är att arbeta både främjande och förebyggande för elevers hälsa. Själva begreppet elevhälsa bygger på antaganden om att elevers hälsa och lärande påverkar varandra i båda riktningarna (Socialstyrelsen & Skolverket, 2016). Enligt skolverket skall det tvärprofessionella teamet i elevhälsan bestå av skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och personal med ”sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses” (Skolverket, 2016). Logoped är däremot inte ett av de yrken som ingår i elevhälsan, vilket är problematiskt med tanke på den starka kopplingen mellan språklig förmåga och hälsa/livskvalitet. Vidare forskning kring språklig förmåga som en predicerande faktor för barns välmående är önskvärt för att ytterligare motivera logopeder som en obligatorisk yrkeskategori i elevhälsoteamen i den svenska skolan. Forskning om barns livskvalitet och hälsa i relation till språklig förmåga är även en fråga med samhällsekonomiska förtecken, där vidare forskning kan bidra till att lyfta de samhällsekonomiska vinsterna av tidig identifikation och tidiga insatser. Law, Charlton och Asmussen (2017) beskriver sambandet mellan språkliga svårigheter tidigt i livet och psykiska problem som vuxen. De pekar också på att språkliga svårigheter och beteendeproblematik ofta samexisterar, vilket i sin tur ökar riskerna för att hamna i kriminalitet. De refererar till forskning som visar på att 50 procent av interner på engelska anstalter har läs- och skrivsvårigheter, vilket är nästan tre gånger så mycket som i den allmänna populationen. Vidare forskning som befäster sambandet mellan livskvalitet, hälsa och språklig förmåga är därmed av största vikt för att belysa konsekvenserna av låg språklig förmåga för den enskilde individen men även för samhället i stort.

Mammors utbildningsnivå har i tidigare forskning varit en av de främsta variablerna när man undersökt tal- och språkförmåga i relation till socioekonomisk status och hemmiljö. Med bakgrund av successivt förändrade förutsättningar för pappor att ta jämbördigt ansvar för omsorg om sitt barn, bör också pappors utbildningsnivå inkluderas som en viktig faktor i forskning om barns språkliga utveckling. Nyare forskning belyser också detta behov (Fernald, Marchman & Weisleder, 2013; Richels, Johnson, Walden & Conture, 2013). Studien ämnade undersöka om det fanns någon samvariation mellan språklig förmåga hos barn i åldrarna 10–12 år och vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Studiens antagande var att vårdnadshavarnas utbildningsnivå skulle korrelera med barnets språkliga förmåga. Resultatet visade på att det fanns samband mellan vårdnadshavarnas utbildningsnivå och barnets resultat avseende CELF-4 IGS. Pappor i Sverige är numera mer delaktiga i den tidiga omvårdnaden av sina barn och Sverige hamnar inte sällan i förgrunden då jämställdhet och välfärd diskuteras. Med bakgrund av en progressiv familjesyn och ett stort socialt skyddsnet finns goda förutsättningar för en jämställd ansvarsfördelning i hemmet mellan könen. Trots detta är det fortfarande en procentuellt stor skillnad i antalet föräldradagar som mammor och pappor tar ut, där mammorna under 2017 stod för 72,4 procent och papporna för 27,6 procent av uttagna föräldradagar (Försäkringskassan, 2017). Detta visar på en fortsatt varaktig snedfördelning mellan könen. Andelen föräldrapar som delat lika (40/60) på föräldradagarna har däremot ökat när man jämfört föräldrapar vars barn föddes 2005 (9,5%) och 2015 (17,4%), och fler pappor tar ut mer av sina föräldradagar än tidigare (Försäkringskassan, 2012; 2018).

Försäkringskassan resonerar att en jämlik fördelning av föräldradagarna ger både mamman och pappan bättre möjligheter ur arbetslivssynpunkt avseende bl.a. lön, pension och karriärutveckling. Detta är av vikt då Skolverkets rapport (2018) visar på att vårdnadshavarnas utbildningsnivå är den bakomliggande variabel som betyder *mest* avseende barns skolresultat, och att inkomst är den bakomliggande variabeln som *ökat* mest i betydelse avseende barns skolresultat. I föreliggande studie hade 71% av paren (20 par av vårdnadshavare) likvärdig utbildning. 8 av paren hade grundskola eller gymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå och 12 av paren hade eftergymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå. Endast 8 par bestod av vårdnadshavare som inte hade likvärdig utbildningsnivå. Detta går i linje med statistik från Statistiska Centralbyrån (2012) som visar på att det är vanligt förekommande att ingå i parrelation med någon som har likvärdig utbildningsnivå. Studiens resultat pekar på att båda vårdnadshavarnas utbildningsnivå samverkade med barnets språkliga förmåga. De barn i studien där båda vårdnadshavarna hade en hög utbildningsnivå torde, relaterat till tidigare forskning, ha bättre förutsättningar att utveckla en god språklig förmåga, vilket i sin tur kan påverka skolresultaten i positiv riktning. För barn där båda vårdnadshavarna hade låg utbildningsnivå finns en risk att de träder in i skolvärlden med sämre språkliga förutsättningar, vilket i sig utgör en ökad risk för lägre skolresultat, sämre psykisk hälsa/livskvalitet och språkliga svårigheter (Skolverket, 2018). Då vårdnadshavarnas utbildningsnivå inte är en faktor som kliniker kan påverka, bör man arbeta preventivt och interprofessionellt mot grupper med lägre utbildningsnivå. Ett interprofessionellt arbete i denna fråga skulle kunna innefatta exempelvis bibliotekarier, pedagoger och logopedier med syftet att höja familjelitteracitet. Vidare forskning bör fortsättningsvis inkludera pappans utbildningsnivå som en viktig faktor för utvecklingen av barns språkliga förmåga. Forskning angående vårdnadshavares utbildningsnivå i relation till barns språkliga förmåga bör ligga i framkant och inte invänta en mer jämlik uppdelning av

föräldrädagarna mellan könen. Istället bör forskningen bidra till att synliggöra båda vårdnadshavarnas inverkan på sitt barns tidiga utveckling och samtidigt ifrågasätta synen på kvinnan som den främsta vårdgivaren. Mer forskning som omfattar båda vårdnadshavarnas utbildningsnivå i relation till barns språkliga förmåga efterfrågas.

Utifrån studiens givna ramar avseende tid och omfattning ansågs gruppstorlekarna godtagbara, men för att kunna generalisera studiens resultat krävs ett större stickprov. Stora stickprov är att föredra, då de är mindre sårbara för stor variation. Ett litet stickprov gör det svårare att avgöra i vilken riktning och i vilken magnitud olika faktorer påverkar varandra, t.ex. socioekonomisk status och kön. Vid analys av resultaten framkom det att föreliggande studies deltagare presterade en standardavvikelse högre än barnen i den amerikanska normeringen av PPVT-3. Tidigare studier har visat att svenska barn generellt presterar betydligt bättre i jämförelse med amerikanska barn, och den amerikanska standardiseringen har beskrivits som icke applicerbar på svenska barns resultat (Karner & Mattsin, 2017). Detta föranleder frågan om huruvida föreliggande studies resultat gällande PPVT-3 är valida. Bristen på en svensk normering och anpassning till svensk kontext är påtaglig. Karner och Mattsin (2017) anser att det även i den senaste versionen av PPVT (Peabody Picture Vocabulary Test IV) föreligger liknande problematik och föreslår att det vore kliniskt fördelaktigt att utarbeta ett svenskt test för receptivt ordförråd, då översättning av befintliga test är ett komplicerat och omfattande arbete. Studien ämnade undersöka en typisk population, d.v.s. elever i grundskola. Vid sammanställning av barnens resultat framgick det dock att några presterade klart över genomsnittet, medan några presterade avsevärt under förväntad nivå och ett barn presterade betydligt under genomsnittet. Detta lyfter frågan om vad som är en typisk population i en svensk skola idag och om denna stora variation mellan föreliggande studies elever är representativ för hur en typisk skolklass kan se ut. Genom grundskolan ställs successivt ökade krav på elevernas kognitiva och språkliga förmågor och man kan fundera kring hur en elev som presterar betydligt under genomsnittet kommer kunna hantera dessa ökade krav. Detta leder också till frågan om varför en elev som presterar så pass avvikande inte är föremål för några specialpedagogiska insatser. Elevernas varierande förmågor och behov belyser också den svåra uppgift som lärare står inför, där det inte alltid finns resurser att möta varje enskild elev utifrån deras förutsättningar.

Värt att ta i beaktande är att studien är utförd i en svensk kontext med de normer och värderingar som råder vilket påverkar generaliserbarheten till andra kulturella kontexter. Intentionen under rekryteringsprocessen var att få en så god spridning som möjligt avseende vårdnadshavarnas utbildningsnivå och socioekonomiska status. Gruppsammansättningen blev emellertid något snedfördelad, då gruppen av vårdnadshavare med hög utbildningsnivå (eftergymnasial utbildning, 3 år eller längre) var procentuellt större (57%) än genomsnittet för Göteborgs stad 2016 (34,8%) i åldersspannet 25–64 år. I anamnesformuläret där vårdnadshavarnas utbildningsnivå skulle anges fanns ingen fråga om vårdnadshavarnas ålder, men utifrån barnens ålder är ett rimligt antagande att de flesta av vårdnadshavarna i studien var mellan 30–44 år. I Göteborg 2016 hade 41,4% av 30–44-åringar eftergymnasial utbildning, vilket gör studiens siffror gällande vårdnadshavarnas utbildningsnivå (57%) något mindre avvikande (Göteborgs Stad, 2017). En möjlig felkälla skulle kunna vara att en kvinnlig släkting inkluderades i frågeställningen om vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Författarna kan däremot inte med säkerhet veta hur länge den kvinnliga släktingen agerat primär vårdgivare för barnet,

och därmed är det oklart huruvida hennes språkliga input har spelat roll för utvecklingen av barnets språkliga förmåga.

Könsfördelningen i gruppen av barn blev också något snedfördelad, då det var fler flickor än pojkar som deltog i studien, samt att de tre barn som exkluderades var pojkar. Av de barn som deltog uppgav 5 av de 29 barnen att de var flerspråkiga. Då det saknas tillförlitlig statistik över hur stor del av Sveriges befolkning som är flerspråkiga är det svårt att avgöra om denna fördelning är representativ. Uttrötningseffekt kan ha varit en möjlig felkälla, då distribueringsordningen av de olika testen var likadan under hela testningsprocessen. Författarna till studien turades om att agera testledare och i takt med testningsprocessen ökade författarnas bekvämlighet med testerna vilket kan ha påverkat resultatet. Ytterligare en möjlig felkälla var att skolornas förutsättningar att tillhandahålla testrum som uppfyller kriterierna för god testmiljö varierade. Barnen har därmed inte haft samma villkor under testningen, t.ex. har störande ljud utifrån inte alltid kunnat isoleras helt. Till CELF-4 finns en väl utarbetad manual för rättning med normer för svenska barn. Det finns dock en inbyggd problematik med språkliga tester avseende ett visst mått av subjektiva tolkningar av resultaten, exempelvis på deltest där barnets produktion av meningar skall poängsättas. Dessa svårigheter är alltid en möjlig felkälla vid poängsättning.

Vid tolkning av studiens resultat bör man ha i åtanke att språklig förmåga inte är en isolerad process utan påverkas av många olika faktorer. Det är dock inte ointressant att studera enskilda faktorer i relation till språklig förmåga, utan nödvändigt för att kunna urskilja hur olika komponenter kan påverka den språkliga förmågan. Sammanfattningsvis bör studiens resultat tolkas med försiktighet på grund av dess urval och storlek. Studien kan dock ses som ett steg på vägen till ökad kunskap och förståelse för relationen mellan språklig förmåga och kön, språklig förmåga och livskvalitet samt språklig förmåga och vårdnadshavarnas utbildningsnivå hos 10–12-åriga barn.

Referenser

- Agt, H., Essink-Bot, M., Stege, E., Ridder-Sluiter, V., & Koning, M. (2005). Quality of life of children with language delays. *Quality of Life Research, 14*(5), 1345-1355. DOI: 10.1007/s11136-004-6013-z
- Ardila, A., Rosselli, M., Matute, E., Inozemtseva, O., & Eccles, J. (2011). Gender Differences in Cognitive Development. *Developmental Psychology, 47*(4), 984-990. DOI: 10.1037/a0023819
- Arnesen, A-L., Lahelma, E. & Öhrn, E. (2008). Travelling discourses on gender and education – The case of boys’ underachievement. *Nordic Studies in Education, (01)*, 114.
- Bradley, R., & Corwyn, R. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology, 53*, 371-99. DOI: 10.1146/annurev.psych.53.100901.135233
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale: L. Erlbaum Associates. DOI: 10.1016/0198-9715(90)90050-4
- Dunn, L.M., & Dunn, L.M. (1997). Peabody Picture Vocabulary Test – Third Edition. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Else-Quest, N., Hyde, J. S., & Linn, M. C. (2010). Cross-National Patterns of Gender-Differences in Mathematics: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin, 136*(1), 103-127. DOI: 10.1037/a0018053
- Eiser, C., & Morse, R. (2001). Quality-of-life measures in chronic diseases of childhood. *Health Technology Assessment (Winchester, England), 5*(4), 1-157.
- Fayed, N., De Camargo, O., Kerr, E., Rosenbaum, P., Dubey, A., Bostan, C., . . . Cieza, A. (2012). Generic patient-reported outcomes in child health research: A review of conceptual content using World Health Organization definitions. *Developmental Medicine & Child Neurology, 54*(12), 1085-1095. DOI: 10.1111/j.1469-8749.2012.04393.x
- Fernald, A., Marchman, V., & Weisleder, A. (2013). SES differences in language processing skill and vocabulary are evident at 18 months. *Developmental Science, 16*(2), 234-248. DOI: 10.1111/desc.12019
- Försäkringskassan. (2012). *Föräldrapenning: Analys av användandet 1974–2011*. Hämtad 2018-04-11 från https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/c94e997f-f60d-4f61-8a8e-b9b921f6c7fd/socialforsakringsrapport_2012_09.pdf?MOD=AJPERES
- Försäkringskassan. (2017). *Pappor tar ut allt större andel av föräldradagarna – tydlig ökning på tio år*. Hämtad 2018-04-11 från https://www.forsakringskassan.se/!ut/p/z0/LYqxCsJAEAW_xSLlchE7uyD-gDYhjTy89Txy2T321oh_bwSrYYYYJUxjDJFhzgmcVIM3H9305Vviz2x-Grj-pOItfz7cLt6rS8spdX41b-2PhGLIAIstWUKsaOYxeTijFqbmaMf2GQlipoYYSDREJJiD_xJIT6SxZEtUtZCVYqPOw-wLwghDK/
- Försäkringskassan. (2018). *Andel föräldrar som delat lika (40/60) på dagarna när barnet fyllt 2 år, barn födda 2005–*. Hämtad 2018-03-18 från [https://www.forsakringskassan.se/privatpers/tjanster/sok/#/?sokType=Statistik&sokord=Andel%20f%C3%B6r%C3%A4ldrar%20som%20delat%20lika%20\(40%2F60\)%](https://www.forsakringskassan.se/privatpers/tjanster/sok/#/?sokType=Statistik&sokord=Andel%20f%C3%B6r%C3%A4ldrar%20som%20delat%20lika%20(40%2F60)%)

[20p%C3%A5%20dagarna%20n%C3%A4r%20barnet%20fyllt%202%20%C3%A5r,%20barn%20f%C3%B6dda%202005](#)

- Gillberg, C. (1999). *Autism och autismliknande tillstånd hos barn, ungdomar och vuxna* (3., omarb. och rev. utg. ed.). Stockholm: Natur och kultur.
- Gustafsson, J-E., Allodi Westling, M., Åkerman, M., Eriksson, B., Eriksson, C., Fischbein, L., . . . Persson, R.S. (2010). *School, Learning and Mental Health: A systematic review*.
- Gomersall, T., Spencer, S., Basarir, H., Tsuchiya, A., Clegg, J., Sutton, A., & Dickinson, K. (2015). Measuring quality of life in children with speech and language difficulties: A systematic review of existing approaches. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 50(4), 416-435. DOI: 10.1111/1460-6984.1214
- Göteborgs Stad. (2017). *Göteborgsbladet 2017*. Hämtad 2018-02-19, från <http://statistik.goteborg.se/Statistik/Faktablad/Goteborgsbladet/Goteborgsbladet-2017/>
- Harewood, T., Vallotton, C., & Brophy- Herb, H. (2017). More than Just the Breadwinner: The Effects of Fathers' Parenting Stress on Children's Language and Cognitive Development. *Infant and Child Development*, 26(2), N/a. DOI: 10.1002/icd.1984
- Haverman, L., Limperg, P., Young, N., Grootenhuis, M., & Klaassen, R. (2017). Paediatric health-related quality of life: What is it and why should we measure it? *Archives of Disease in Childhood*, 102(5), 393. DOI: 10.1136/archdischild-2015-310068
- Herbert, J., & Stipek, D. (2005). The emergence of gender differences in children's perceptions of their academic competence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(3), 276-295. DOI: 10.1016/j.appdev.2005.02.007
- Heyman, G., & Legare, D. (2004). Children's Beliefs About Gender Differences in the Academic and Social Domains. *Sex Roles*, 50(3), 227-239. DOI: 10.1023/B:SERS.0000015554.12336.30
- Hoff, & Tian. (2005). Socioeconomic status and cultural influences on language. *Journal of Communication Disorders*, 38(4), 271-278. DOI: 10.1016/j.jcomdis.2005.02.003
- Hyde, J., & Anderson, N.B. (2005). The Gender Similarities Hypothesis. *American Psychologist*, 60(6), 581-592. DOI: 10.1037/0003-066X.60.6.581
- Hyde, J. (2014). Gender Similarities and Differences. *Annual Review of Psychology*, 65, 373-398. DOI: 10.1146/annurev-psych-010213-115057
- Johnson & Seaton. (2012). ASHA Pure Tone Screening. Hämtad 2018-02-19 från https://www.asha.org/PRPSpecificTopic.aspx?folderid=8589935406§ion=Key_Issues
- Karimi, M., & Brazier, J. (2016). Health, Health-Related Quality of Life, and Quality of Life: What is the Difference? *PharmacoEconomics*, 34(7), 645-649. DOI: 10.1007/s40273-016-0389-9
- Karner, M., & Mattsin, P. (2017). *Anpassning av ett ordförrådstest - En reviderad svensk översättning av Peabody Picture Cocabulary Test – IV*. Uppsala Universitet, Uppsala.
- Kastner, J., May, W., & Hildman, L. (2001). Relationship between Language Skills and Academic Achievement in First Grade. *Perceptual and Motor Skills*, 92(2), 381-390. DOI: 10.2466/pms.2001.92.2.381
- Law, J., Rush, R., Parsons, S., & Schoon, I. (2013). The relationship between gender, receptive vocabulary, and literacy from school entry through to adulthood. *Internationa-*

- tional Journal of Speech-Language Pathology*, 2013, Vol.15(4), P.407-415, 15(4), 407-415. DOI: 10.3109/17549507.2012.721897
- Early Intervention Foundation, Law, J., Charlton, J., & Asmussen, K. (2017). *Language as a child wellbeing indicator*. Hämtad 2018-04-11 från <http://www.eif.org.uk/publication/language-as-a-child-wellbeing-indicator/>
- Leaper, C., & Smith, T.E. (2004). A Meta-Analytic Review of Gender Variation in Children's Language Use: Talkativeness, Affiliative Speech, and Assertive Speech. *Developmental Psychology*, 40(6), 993-1027. DOI: 10.1037/0012-1649.40.6.993
- Lebel, C., MacMaster, F., & Dewey, D. (2016). Brain metabolite levels and language abilities in preschool children. *Brain and Behavior*, 6(10), N/a. DOI: 10.1002/brb3.547
- Liao, L.-M., Audi, L., Magritte, E., Meyer-Bahlburg, H.F.L., & Quigley, C.A. (2012). Determinant factors of gender identity: A commentary. (Report). *Journal of Pediatric Urology*, 8(6), 597-601. DOI: 10.1016/j.jpuro.2012.09.009
- Maccoby, E., & Jacklin, C. (1974). *The psychology of sex differences*. Stanford, California. Stanford U.P.
- Markham, C., Van Laar, D., Gibbard, D., & Dean, T. (2009). Children with speech, language and communication needs their perceptions of their quality of life. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 2009, Vol.44(5), P.748-768, 44(5), 748-768. DOI:10.1080/13682820802359892
- Nationella sekretariatet för genusforskning. (2016). *Om kön och genus* Hämtad 2018-04-11 från <https://www.genus.se/kunskap-om-genus/om-kon-och-genus/>
- Nicola, K., & Watter, P. (2015). Health-related quality of life from the perspective of children with severe specific language impairment. *Health and Quality of Life Outcomes*, 13, 127. DOI: 10.1186/s12955-015-0326-1
- Norbury, C., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., . . . Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: Evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(11), 1247-1257. DOI: 10.1111/jcpp.12573
- Nordiska rådet. (2018). *Socialpolitik och välfärd*. Hämtad 2018-04-11 från <http://www.norden.org/sv/fakta-om-norden/socialpolitik-och-vaelfaerd/socialpolitik-och-vaelfaerd>
- OECD. (2016). *PISA 2015 Results (Volume 1): Excellence and equity in education*. PISA, Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/9789264266490-en
- Pancsofar, N., & Vernon-Feagans, L. (2010). Fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 450-463. DOI: 10.1016/j.ecresq.2010.02.001
- Pennacchini, M., Bertolaso, M., Elvira, M.M., & Marinis, G. De. (2011) A brief history of the Quality of Life: its use in medicine and philosophy. *La Clinica Terapeutica*, 162 (3):e99- 103
- Petersen, S., Hägglöf, B., Stenlund, H., & Bergström, E. (2009). Psychometric properties of the Swedish PedsQL, Pediatric Quality of Life Inventory 4.0 generic core scales. *Acta Paediatrica*, 98(9), 1504-1512. DOI: 10.1111/j.1651-2227.2009.01360.x
- Ramey, C.T., & Ramey, S.L. (2004). Early Learning and School Readiness: Can Early Intervention Make a Difference? *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 50(4), 471-491. DOI: 10.1353/mpq.2004.0034
- Raviv, T., Kessenich, M., & Morrison, F.J. (2004). A mediational model of the association between socioeconomic status and three-year-old language abilities: The role of

- parenting factors. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(4), 528-547. DOI: 10.1016/j.ecresq.2004.10.007
- Razavi, S., & Turquet, L. (2016). Progress of the world's women 2015–2016: Transforming economies, realizing rights. *Global Social Policy*, 16(1), 86-93. DOI: 10.1177/1468018115624314
- Reilly, D. (2012). Gender, Culture, and Sex-Typed Cognitive Abilities. *PLoS ONE*, 7(7), E39904. DOI: 10.1371/journal.pone.0039904
- RFSL, Nordqvist, A., & Zimmerman, L.L. (2017). *Juridik - assisterad befruktning i Sverige*. Hämtad 2018-04-11 från <https://www.rfsl.se/familj/att-bli-och-vara-foralder/juridiskt-foraldraskap-efter-assisterad-befruktning/-->
- Richels, C.G., Johnson, K.N., Walden, T.A., & Conture, E.G. (2013). Socioeconomic status, parental education, vocabulary and language skills of children who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 46(4), 361-374. DOI: 10.1016/j.jcomdis.2013.07.002
- Rossin-Slater, M. (2017). Maternity and Family Leave Policy. *NBER Working Paper Series*, N/A. DOI: 10.3386/w23069
- Sarsour, K., Sheridan, M., Jutte, D., Nuru-Jeter, A., Hinshaw, S., & Boyce, W. (2010). Family Socioeconomic Status and Child Executive Functions: The Roles of Language, Home Environment, and Single Parenthood. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 17(1), 120-132. DOI: 10.1017/S1355617710001335
- Semel, E., Wiig, E.H., & Secord, W.A. (2003). *Clinical Evaluation of Language Fundamentals - Fourth Edition – Fourth Edition*. Manual. London, UK: Pearson Assessment.
- Skolverket. (2011). *Kursplan i svenska för grundskolan*. Hämtad 2018-04-11 från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2629>
- Skolverket. (2016). *Elevhälsa*. Hämtad 2018-04-11 från <https://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/elevhalsa-1.126285>
- Skolverket. (2018). *Analys av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor*. Hämtad 2018-04-11 från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3927.pdf%3Fk%3D3927
- Socialstyrelsen och Skolverket. (2016). *Vägledning för elevhälsan*. Hämtad 2018-04-11 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20394/2016-11-4.pdf>
- Statistiska centralbyrån. Enheten för befolkningsstatistik. (2016). *På tal om kvinnor och män lathund om jämställdhet 2016*. Stockholm: Statistiska centralbyrån. Hämtad 2018-03-07 från https://www.scb.se/Statistik/Publikationer/LE0201_2015B16_BR_X10BR1601.pdf
- Statistiska centralbyrån. (2012). *Vanligt att träffas på jobbet?* Hämtad 2018-05-02 från <https://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Vanligt-att-traffas-pa-jobbet/>
- Stolarova, M., Briemann, A.A., Wolf, C., Rinker, T., Burke, T., & Baayen, H. (2016). Early Vocabulary in Relation to Gender, Bilingualism, Type, and Duration of Childcare. *Advances in Cognitive Psychology*, 12(3), 130-144. DOI: 10.5709/acp-0192-6
- Tamis- LeMonda, C., Shannon, J., Cabrera, N., & Lamb, M. (2004). Fathers and Mothers at Play With Their 2- and 3- Year- Olds: Contributions to Language and Cogni-

- tive Development. *Child Development*, 75(6), 1806-1820. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2004.00818.x
- Trama, A., & Dieci, M. (2011). Quality of life in clinical trials for children. *European Journal of Clinical Pharmacology*, 67(Supplement 1), 41-47. DOI: 10.1007/s00228-010-0924-0
- Varni, J. (1998-2017). *Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL)*. Hämtad 2018-04-11 från <http://www.PedsQL.org/index.html>
- Varni, J., Burwinkle, T., Seid, M., & Skarr, D. (2003). The PedsQLa"cents* 4.0 as a Pediatric Population Health Measure: Feasibility, Reliability, and Validity.(Report). *Ambulatory Pediatrics*, 3(6), 329. DOI: 10.1367/1539-4409(2003)003<0329:TPAAPP>2.0.CO;2
- Wallentin, M. (2009). Putative sex differences in verbal abilities and language cortex: A critical review. *Brain and Language*, 108(3), 175-183. DOI: 10.1016/j.bandl.2008.07.001
- Wei, W., Lu, H., Zhao, H., Chen, C., Dong, Q., & Zhou, X. (2012). Gender Differences in Children's Arithmetic Performance Are Accounted for by Gender Differences in Language Abilities. *Psychological Science*, 23(3), 320-330. DOI: 10.1177/0956797611427168
- Wernersson, I. DEJA - Delegationen för jämställdhet i skolan. (2010). *Könsskillnader i skolprestationer - idéer om orsaker?* (Rapport från Delegationen för jämställdhet i skolan; 5). Stockholm: Fritze.
- World Health Organization. WHOQOL-BREF: introduction, administration, scoring and generic version of the assessment. 1996. Hämtad 2018-04-11 från http://www.who.int/mental_health/media/en/76.pdf
- World Health Organization. (2018). *Frequently asked questions*. Hämtad 2018-04-11 från <http://www.who.int/suggestions/faq/en/>